ASPECTE ALE AVÎNTULUI MIŞCĂRII REVOLUŢIONARE A MASELOR MUNCITOARE DIN MOLDOVA ÎN ANII 1917, 1918

DE

AUREL LOGHIN

În anii 1917 şi 1918 lupta revoluţionară a maselor muncitoare a luat în ţara noastră o deosebită amploare, încît ameninţa însăşi existenţa regimului capitalist din Romînia. Primul război mondial a adîncit la maximum toate contradicţiile societăţii romîneşti, a cauzat uriaşe pagube materiale pentru economia ţării, a adus mizerie, doliu şi suferinţe pentru marea majoritate a populaţiei. Toate acestea au făcut să crească cu o intensitate fără precedent ura şi revolta maselor împotriva odiosului regim burghezo-moşieresc.

Exemplul luptei proletariatului şi ţărănimii ruse, care a înlăturat ţarismul şi a instaurat puterea celor ce muncesc, a avut o puternică influenţă asupra luptei maselor muncitoare de la noi din ţară.

„*Victoria de însemnătate mondială a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie*, arată tov. Gh. Gheorghiu-Dej, *a deschis o nouă epocă în istoria omenirii — epoca trecerii de la capitalism la socialism. Ideile ei s-au răspîndit în întreaga lume şi au avut un uriaş ecou în rîndurile maselor largi din Romînia, găsind în condiţiile economice şi sociale din ţara noastră un teren deosebit de fertil*" [1]

În lucrarea de faţă se vor expune unele aspecte ale luptelor revoluţionare ce au cuprins cu o deosebită repeziciune Moldova anilor 1917, 1918.

Scurt timp după începerea ostilităţilor de partea Antantei, guvernul burghezo-moşieresc romîn a trebuit să ia măsuri în vederea retragerii în Moldova.

Încă în luna octombrie 1916, spre Moldova începuseră a se îndrepta convoaie de refugiaţi militari şi civili care căutau găzduire în partea de ţară ce mai rămăsese neocupată de cotropitori.

---

1) Gh. Gheorghiu-Dej, *40 de ani de luptă sub steagul atotbiruitor al marxism-leninismului*. Editura Politică, 1961, p. 8.

Iaşul, cu restrînse posibilităţi de capitală a unei provincii, trebuia să facă acum faţă de capitală a unui stat în condiţii deosebit de grele.

În jurul oraşului, pe malurile Bahluiului, se săpau bordeie pentru ostaşi, bărăci pentru adăpostirea bolnavilor în astfel de spitale improvizate.

În satele din întreaga Moldovă, supraaglomerate, domnea deznădejdea şi nemulţumirea împotriva rechiziţiilor forţate şi a abuzurilor autorităţilor burghezo-moşiereşti care trimiteau ţăranii bătrîni sau bolnavi, femeile şi copiii la muncă obligatorie pe moşiile boiereşti, la transporturi şi diferite corvezi.

Tifosul, febra tifoidă, tuberculoza, pneumonia, pelagra bîntuiau cu furie în întreaga Moldovă, secerînd mii de vieţi.

Nici oraşele nu o duceau mai bine. La Bîrlad, Galaţi, Roman, Bacău, Piatra Neamţ, Fălticeni, oraşe pline de militari şi autorităţi evacuate din restul ţării, lipsa de alimente lua proporţii înspăimîntătoare. Consumul de carne a fost interzis.

Pe străzile Iaşului, alături de furgoanele militare, de ostaşi schingiuiţi şi în zdrenţe, se vedeau o mulţime de copii vagabonzi, de care nimeni nu se interesa. Fugiţi din faţa frontului, aceştia îngroşau rîndurile celor ce sufereau toate grozăviile războiului, măreau numărul morţilor proveniţi din rîndurile soldaţilor şi ale populaţiei, seceraţi de boli şi mizerie. Numărul celor morţi a atins cifre impresionante — sute de cadavre rămîneau neîngropate — fapt ce a făcut ca guvernul burghezo-moşieresc să interzică a se mai comunica oficiilor de stare civilă numele celor decedaţi.

Toate lipsurile, bolile, mizeria erau suportate de masele muncitoare cărora le era străin războiul în care fuseseră aruncate, în timp ce protipendada trăia în lux şi petreceri.

Cetăţenii Iaşului îşi exprimau indignarea împotriva celor ce huzureau pe seama maselor, a soldaţilor. „În chestiunea alimentării publice — scrie un ieşean prefectului judeţului — dacă nu se poate obţine azi o pîine cu uşurinţă sînt. . . anumiţi ...indivizi care hrănesc porcii şi caii cu pîinea celor flămînzi... E scumpete şi jaf... dar la noi... jaful este datorit, mai mult decît oriunde şi în cea mai mare parte, unei lipse absolute de control şi de exerciţiu al unei autorităţi bine chibzuite şi onest practicate. . . Pităriile refuză a elibera pe uşa din faţă pîinea ce o datoresc cetăţenilor după anumite cartele. . . (în timp ce) pe uşa din dos o îndrumează către crîşme, bodegi. . . Pe străzile Iaşului aleargă în goana fulgerului automobilele militare şi civile ducînd la plimbare dădacele şi menajerele şi în drumul lor vertiginos ucid păsări, cîini, cai... fără ca pentru asemenea distracţii să se fi auzit că s-au condamnat pînă astăzi măcar la 2—3 ani închisoare pe vreun cetăţean ce trăieşte aşa de bine“ [2].

Nemulţumirile maselor se manifestau tot mai puternic, iar ecoul lor ajunsese la ministerul de interne ce-şi avea sediul în localul şcolii „Reuniunea femeilor romîne“, şi în parlamentul adăpostit în clădirea Teatrului Naţional.

2) Arhivele Statului Iaşi — Colecţia N. A. Bogdan, Dosar nr. 6, paragraf. „De-ale administraţiei“.

Ziarele vremii nu puteau ascunde starea de spirit şi nemulţumirea care stăpîneau masele.

În faţa acestei situaţii guvernul de coaliţie al liberalilor şi conservatorilor a mărit aparatul de opresiune, a luat aspre măsuri împotriva oricăror manifestări de nemulţumire.

Pentru a avea spatele frontului acoperit, guvernul burghezo-moşieresc interzice, chiar la cîteva zile de la declanşarea războiului, activitatea Partidului Social-Democrat şi a sindicatelor.

În sprijinul burgheziei au venit oportuniştii care, fie sub masca neutralităţii, — deşi războiul era început — fie sub lozinca evitării actelor politice, încercau să abată masele populare de la înţelegerea justă a situaţiei. Dar elementele înaintate, revoluţionare, s-au ridicat deschis împotriva războiului demascîndu-i caracterul imperialist.

După revoluţia burghezo-democratică din Rusia spiritul antirăzboinic s-a întărit nu numai în rîndurile armatei ruse, ci şi în rîndurile ostaşilor romîni, direct influenţaţi de ostaşii ruşi, precum şi în rîndurile populaţiei romîneşti.

Revoluţionarii romîni îşi manifestau simpatia faţă de revoluţia rusă şi, în martie, întruniţi într-o şedinţă ilegală a secţiei social-democrate din Iaşi votează o moţiune în acest sens [3].

Cu toate că în conducerea sovietelor din armatele ruse de pe frontul romîn reuşiseră să se strecoare menşevicii şi socialiştii revoluţionari, care erau pentru continuarea războiului pînă la „victoria finală", în rîndurile ostaşilor ruşi se manifesta tot mai puternic dorinţa de a sfîrşi cu războiul. Lozinci ca „Jos războiul", „Trăiască pacea şi prietenia popoarelor", se auzeau tot mai des pe străzile Iaşului şi în întreaga Moldovă. Autorităţile romîneşti sînt informate că „soldaţii ruşi se întrunesc şi fac propagandă cu scop de a nu mai lupta" [4].

Convorbirile dintre soldaţii ruşi care duc munca de lămurire printre soldaţii romîni pentru încetarea războiului sînt interceptate de agenţii siguranţei, care informează că „în diferite convorbiri ce au avut loc între soldaţii noştri care se învecinează cu soldaţii ruşi aparţinînd regimentului 118, divizia 30-a, aceştia au mărturisit că dacă pînă la 30 august nu se încheie pacea înfig baionetele în pămînt şi părăsesc tranşeele" [5].

Cu ocazia zilei de 1 mai 1917 soldaţii ruşi demonstrează la Iaşi, Bîrlad, Tecuci, Galaţi. La aceste demonstraţii se alătură militanţi revoluţionari romîni.

O deosebită amploare a avut manifestaţia de la Iaşi, care a înspăimîntat pe guvernanţi şi pe rege. Acesta este nevoit să se retragă la cartierul general al lui Averescu.

Manifestanţii au demonstrat sub lozincile frăţiei între popoare şi pentru o pace fără anexiuni şi contribuţii.

Revoluţionarii romîni care au luat cuvîntul au cerut proclamarea republicii şi exproprierea pămînturilor moşiereşti.

---

3) V. Liveanu, *1918. Din istoria luptelor revoluţionare din Romînia, Buc.*, 1960, p. 124.

4) Arhiva Institutului de Istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. Dosar nr. 5923, fond 96, fila 169.

5) Loc. cit., dosar 5929, fond. 56, fila 251.

Manifestanții ruși și romîni au deschis porțile închisorilor eliberînd pe deținuții politici romîni și pe ostașii ruși. „Seara... pe la orele 22 1/2 întrunindu-se în str. Ștefan cel Mare un număr de 200—300 soldați ruși s-au dus la închisoarea militară rusă unde au eliberat toți soldații deținuți de comandament, apoi întîlnind pe stradă pe comandantul militar al închisorii au voit să-l aresteze, (acesta) scăpînd numai datorită intervenției unor ofițeri ruși"[6]. Deținuții politici romîni au fost eliberați din închisoarea Galata.

Demonstrația de 1 Mai a dat un nou impuls mișcării muncitorești din Moldova, care pornește la reorganizarea ei pe baze ilegale. Aceasta datorită faptului că mișcarea muncitorească întîmpină enorme greutăți din partea guvernului burghezo-moșieresc care, luînd cele mai sălbatice măsuri, sub paravanul legilor marțiale din timpul războiului, împiedica orice activitate revoluționară.

Elementele revoluționare văzînd că în Moldova nu-și puteau desfășura activitatea au folosit posibilitatea ce le-o oferea orașul Odesa, unde se aflau foarte mulți refugiați romîni, unde existau anumite libertăți politice în urma revoluției burghezo-democratice din februarie, unde se putea desfășura activitatea revoluționară. Astfel se formează aici (mai 1917) „Comitetul de acțiune social-democrat romîn", în conducerea căruia intra M. Gh. Bujor, Gh. Stroici, A. Zalic[7], și alții.

Demascînd măsurile luate de guvern care interzisese activitatea Partidului Social-Democrat, revoluționarii romîni au hotărît organizarea activității revoluționare în Moldova în mod ilegal.

Au fost stabilite legături strînse între Iași și Odesa, hotărîndu-se editarea manifestelor ilegale și a ziarului «Lupta» care apare în septembrie 1917.

În lupta dusă împotriva războiului, revoluționarii romîni au avut un puternic sprijin în soldații ruși în rîndurile cărora dorința de pace se manifesta tot mai pronunțat. Ziarul «Monitorul frontului romîn» din 24 mai 1917 arăta că la venirea lui Kerenschi pe front, soldații unui regiment l-au întîmpinat „făcînd front în mijlocul cîmpului, au luat arma pentru onor avînd la piept cocarde roșii pe care era scris: „jos războiul" și tot pe ele erau desenate mîini unite în chip de mîini strînse"[8].

„Comitetul de acțiune social-democrat romîn" editează, după demonstrația de la 1 mai 1917, un manifest pe care-l răspîndește în întreaga Moldovă. „Să măturăm pleava netrebnică și trîndavă care stăpînește și suge țara și să dăm libertate deplină poporului nostru iobag"[9], se arată în manifest.

Manifeste revoluționare sînt distribuite în orașele Botoșani[10], Dorohoi[11], Roman[12], Galați[13], Tg. Neamț[14] ș.a.

---

6) A.I.I.P., Dosar nr. 5929, fond 56, fila 187.

7) «Analele Institutului de Istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.», nr. 3, 1957, p. 3.

8) A.I.I.P., Dosar nr. 5929, fond 56, fila 109.

9) Loc. cit., Dosar nr. 5923, fond 56, fila 266.

10) Loc. cit., fila 252.

11) Loc. cit., fila 214.

12) Loc. cit., fila 259.

13) Loc. cit., fila 284 și 328.

14) Loc. cit., fila 324.

În urma luptei dusă de elementele revoluţionare pentru instaurarea republicii, pentru confiscarea pămînturilor moşiereşti, într-un raport telegrafic, trimis ministerului de interne se arată că în ziarul «Lupta», tipărit în limba romînă la Odesa, „se debitează neadevăruri despre m. s. regele, despre parlamentarii noştri şi se fac diferite invitaţiuni subversive pentru împărţirea pămînturilor şi averilor celor bogaţi" [15]. Siguranţa cerea să se ia măsuri şi împotriva soldaţilor ruşi în rîndurile cărora lucrează „agenţi de propagandă duşmani (aşa numea siguranţa elementele revoluţionare din armata rusă A.L.) pentru a da naştere în Romînia la o revoluţie similară celei din Rusia, răsculînd populaţia împotriva familiei regale şi guvernului. Motivul ar fi proclamarea ţării noastre republică" [16].

Un manifest semnat de Partidul Social-Democrat din Romînia arăta că el a pornit „la lupta pentru răsturnarea ţarismului romîn" [17].

In timp ce militanţii revoluţionari duceau o susţinută activitate pentru încheierea unei păci democratice, Take Ionescu, vicepremier, sosit la Odesa, asigura comandamentul rus de tot sprijinul, indiferent de ce întorsătură vor lua evenimentele.

Elementele revoluţionare intensifică lupta pentru încheierea păcii, apelează la soldaţii ruşi pentru răspîndirea manifestelor.

Un manifest semnat de Comitetul Central revoluţionar romîn şi difuzat de soldaţii ruşi în comuna Vaduri din judeţul Neamţ intitulat «Popor», cheamă la revoluţie, la instaurarea republicii — „Trăiască Republica Romînă" [18].

Serviciul de siguranţă romîn de pe lîngă Armata a 9-a rusă semnala „că în comuna Rotopăneşti, Jud. Suceava, la toate sărbătorile, ruşii împart la ieşirea ţăranilor din biserică diferite broşuri, cum şi manifeste socialiste tipărite în limba romînă" [19].

Soldaţii ruşi distribuiau apelul Consiliului Delegaţilor Muncitorilor şi Soldaţilor din Petrograd editat la Odessa în limba romînă în care se spunea... „refuzaţi de a servi ca un instrument de pradă şi silnicie în mîinile regilor, boierilor şi bancherilor şi cu puteri frăţeşti unite, puneţi capăt groaznicului război care necinsteşte omenirea şi întunecă şi măreţele zile ale învierii libertăţii ruseşti" [20].

Răspîndirea manifestelor de către soldaţii revoluţionari ruşi cît şi de către militanţii revoluţionari romîni face ca ministerul de interne să ceară să se ia măsuri împotriva celor ce răspîndeau aceste manifeste. Referitor la un raport al siguranţei, care semnala răspîndirea manifestelor, ministerul de interne răspunde : „Cum în acest punct, (este vorba de staţia şi strada Nicolina din Iaşi A.L.) sus-zisa direcţiune mai adaugă că s-au distribuit şi alte manifeste cu caracter revoluţionar, vă rog a dispune să se ia măsuri în consecinţă,

15) Loc. cit., fila 104.
16) Loc. cit., Dosar nr. 5930, fond 56, fila 8.
17) Loc. cit., Dosar nr. 5931, fond 56, fila 2.
18) Loc. cit., fila 66.
19) Loc. cit., fila 135.
20) Loc. cit., Dosar nr. 5929, fond 56, fila 282.

atît în acel loc, cît și la atelierul de armurărie al Arsenalului, care se află instalat în școala primară de lîngă stația Nicolina"[21].

Atunci cînd autoritățile romînești încercau să aresteze soldații ruși pentru răspîndirea manifestelor, ei erau salvați de tovarășii lor care-i scoteau din mîinile polițiștilor.

Siguranța bănuia că manifestele revoluționarilor romîni erau tipărite, fie în tabăra rusă de la Socola, fie în cea de la Chișinău[22].

Din partea guvernului romîn s-au făcut intervenții pe lîngă guvernul provizoriu rus pentru a se împiedica contactul între soldații ruși și revoluționarii romîni. Kerenschi a trimis comisarului frontului romîn, prin socialistul-revoluționar Tisseuhausen, instrucțiuni privind interzicerea contactului soldaților ruși cu grupurile revoluționare din Moldova[23].

Munca grupurilor revoluționare se desfășura cu intensitate în rîndurile muncitorilor care se ridicau împotriva mobilizărilor forțate în întreprinderi, împotriva salariilor de mizerie și a condițiilor insuportabile de muncă, împotriva legislației scelerate din timpul războiului, în rîndurile țăranilor care refuzau în numeroase comune din Moldova să se supună ordinelor jandarmilor de a ieși să presteze muncă forțată pe moșiile boierilor, în rîndurile soldaților care, dezertînd și fugind în Rusia, erau hotărîți ca și tovarășii lor ruși să înfigă baioneta în pămînt. În urma presiunii maselor populare guvernul este nevoit să suspende pedeapsa cu moartea (iunie 1917).

Activitatea revoluționară nu era însă pe placul liderilor reformiști din Iași, Sion și Ghelerter, care s-au pronunțat împotriva acestor acțiuni pe care le considerau că „nu cadrează nici cu tactica trecută, nici cu cea de acum a social-democrației romîne"[24].

Reformiștii, care și înainte de război aveau poziții mai puternice în Moldova, datorită insuficientei dezvoltări a industriei și proletariatului și acum foloseau legăturile lor cu sovietele din armata rusă cantonată în Moldova, — dominate de menșevici și socialiști revoluționari — făceau totul pentru a nu-și pierde poziția. Ei au început acțiunea împotriva oricăror încercări de lămurire a maselor asupra caracterului nejust al războiului. Ei au încercat, folosind influența centriștilor, în unele organizații să-și exercite influența și asupra grupurilor revoluționare ilegale care nu înțelegeau încă destul de clar nici rolul insurecției și transformarea războiului imperialist în război civil, nici deosebirea între revoluția burghezo-democratică și cea socialistă, nici deosebirea între dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii și dictatura proletariatului.

Toate aceste probleme aveau să fie clarificate după izbucnirea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cînd grupurile revoluționare ilegale și Comitetul de acțiune social-democrat se vor transforma în grupuri comuniste și vor milita, împreună cu elementele revoluționare din aripa de stînga a partidului socialist, pentru crearea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din Romînia.

21) Loc. cit., Dosar nr. 5939, fond 56, fila 21 bis.
22) Loc. cit., Dosar nr. 5931, fond 56, fila 1.
23) V. Liveanu, *op. cit.*, p. 129.
24) «Mișcarea», anul XI, nr. 153, din 8 iulie 1917.

Revoluţia Socialistă din Octombrie a dat un puternic imbold luptei dusă de masele populare sub conducerea grupurilor revoluţionare ilegale.

Alături de soldaţii ruşi — care, deşi în condiţii grele, aflaţi într-o ţară străină condusă de un guvern duşmănos revoluţiei, au manifestat pentru guvernul revoluţionar în frunte cu Lenin — în întreaga Moldovă au avut loc manifestaţii de simpatie cu marea revoluţie rusă. Spre deosebire de oportunişti care, dacă la început n-au luat nici o atitudine faţă de marile evenimente din Rusia, mai tîrziu se vor ridica împotriva Revoluţiei Socialiste, militanţii revoluţionari romîni au salutat încă din primele zile Marea Revoluţie. În întreaga Moldovă manifestaţiile de simpatie cu revoluţia proletară rusă se desfăşurau sub lozinca „Trăiască Revoluţia rusă aducătoare de pace".

La cîteva zile de la victoria Revoluţiei Socialiste, la Galaţi a avut loc o puternică manifestaţie în care „grupuri de soldaţi maximalişti ruşi în număr de aproape 3 000 cu pancarte roşii şi diferite inscripţiuni au manifestat pe străzile oraşului [25]. Pe pancarte era scris „Jos burghezia", „Trăiască Lenin", „Pace, pîine, libertate", „Jos imperialismul" [26].

Manifestanţii romîni care s-au alăturat acestei demonstraţii au strigat împreună cu ostaşii ruşi „Jos Ferdinand", „Trăiască Republica Romînă" [27].

Siguranţa nota că la această manifestaţie „au vorbit cîţiva oratori necunoscuţi care au dezvoltat aceeaşi temă: pacea generală, desfiinţarea monarhiilor şi burgheziilor care au provocat războiul" [28].

Dorinţa de pace se face şi mai simţită în rîndurile maselor populare, în rîndurile ostaşilor romîni, după difuzarea „Decretului asupra păcii", răspîndit de ostaşii ruşi şi revoluţionarii romîni, cît şi a ordinului semnat de Lenin şi apărut în limba romînă, cu privire la începerea tratativelor în problema încheierii armistiţiului [29].

Manifestaţiile de simpatie cu armata rusă nu erau pe placul reprezentanţilor burgheziei. Unul dintre aceştia, vorbind despre o puternică manifestaţie ce a avut loc la Odessa, imediat după Revoluţia Socialistă, arăta: „cine crezi că umbla în capul ei? Un grup de circa 1 000 de romîni, lucrători la şantierul Fernic, mare parte din ei dezertori romîni şi din ei peste 150 erau în uniformă de soldaţi romîni, avînd steaguri roşii cu inscripţii pentru pace şi revoluţionare. Îţi poţi închipui ce impresiune grozavă face aceasta să vezi armata romînă manifestînd cu revoluţionarii ruşi pentru pace. Cred că autorităţile noastre ar trebui să ia măsuri, căci starea asta de spirit şi indisciplină domneşte în floare în rîndurile soldaţilor romîni de aici" [30].

„Comitetul de acţiune social-democrat romîn", într-un manifest intitulat «Spre pacea lumii, către poporul romîn», publicat în ziarul «Lupta» cerea alungarea ciocoilor şi trădătorilor de la cîrma ţării *„pentru ca poporul însuşi prin oamenii lui, să ia în mînă conducerea ţării, să-i aducă pacea mult aşteptată"* [31] (subl. A. L.).

25) A.I.I.P., Dosar nr. 5926, fond 56, fila 20.
26) Ibidem.
27) Ibidem
28) Loc. cit.,Dosar nr. 5932, fond 56, fila 200.
29) Loc. cit., Dosar nr. 5941, fond 56, fila 41.
30) Loc. cit., Dosar nr. 5942, fond 56, fila 152.
31) «Lupta», an. XIII, nr. 34, din 16 noiembrie 1917.

Ziarul «Lupta» saluta încheierea armistițiului pe frontul romîn. „Guvernul regelui Ferdinand a trebuit să se plece în fața voinței poporului romîn și a armatei ruse" [32].

Punîndu-și speranța că revoluția proletară va contribui la schimbarea stării de lucruri, revoluționarii romîni arătau: „salutăm evenimentul ca prevestirea unor prefaceri adînci, care vor aduce Romîniei nu numai pacea dar și schimbarea completă a vieții ei politico-sociale" [33].

„Comitetul de acțiune social-democrat romîn" își exprimă adeziunea față de revoluția rusă și trimite la Petrograd, în decembrie 1917, o delegație care este primită de Lenin.

Refugiații revoluționari romîni, care se aflau la Petrograd, au alcătuit „Comitetul revoluționar social-democrat romîn". Acesta va desfășura o intensă acțiune de editare a broșurilor și revistelor revoluționare contribuind astfel la răspîndirea ideilor leninismului și înțelegerea în chip nou a unor probleme care erau neclare pînă atunci pentru mișcarea muncitorească din Romînia — problema războiului și a păcii, problema revoluției, a puterii etc.

Astfel, în manifestele editate în perioada ianuarie-februarie 1918 se degajă ideile transformării războiului imperialist în război civil, a necesității revoluției proletare, probleme ce nu fuseseră puse cu destulă claritate înainte de revoluția socialistă. „Întoarceți armele împotriva acelora care trebuie înlăturați, pentru a asigura țării dezvoltarea sa liberă și a putea așeza și la noi un regim politic liber ca în Rusia... *Acum e momentul să înfăptuiți cu armele în mînă libertatea țării, libertatea voastră* (subl. A.L.). Rupeți cu trecutul de umilinți și robie, înfăptuiți revoluția mîntuitoare" [34]. Sau „Jos cu războiul dintre popoare, trăiască războiul între clase" [35].

De asemenea, din manifestele redactate de „Comitetul revoluționar social-democrat romîn" se degajă precis ideea păcii democratice, fără contribuțiuni, ideea puterii muncitorești care trebuie să fie instaurată. „Răsturnați pe veniticul rege Ferdinand de Hohenzollern, pe Brătianu, pe Take Ionescu, pe toți trădătorii și întemeiați *Republica romînă a Sovietelor muncitorilor, soldaților și țăranilor*... Trăiască republica, trăiască guvernul muncitorilor, soldaților și țăranilor romîni" [36].

Soldații ruși dau un ajutor neprecupețit militanților romîni pentru răspîndirea „Decretului asupra păcii", a „Decretului asupra pămîntului", semnate de Lenin, pentru răspîndirea ziarului «Lupta» și a manifestelor editate de „Comitetul de acțiune social-democrat romîn".

Delegatul siguranței romîne de pe lîngă cartierul rus informa că numeroși soldați ruși distribuie manifeste revoluționare și ziarul «Lupta». „Din informațiile ce avem asemenea ziare și manifeste au fost aruncate în tot parcursul drumului Iași—Roman, de către acești soldați dintre care unii s-au dus spre Bacău, iar alții s-au întors spre Iași" [37].

32) «Lupta» an XIII, nr. 38, din 23 noiembrie 1917.
33) Ibidem.
34) *Documente din Istoria Partidului Comunist din Romînia 1917—1922*, vol. I, Ed. II. Buc., 1956, p. 39.
35) *Idem*, p. 27.
36) *Idem*, p. 45—46.
37) A.I.I.P., Dosar nr. 5926, fond. 56, fila 50.

Siguranța nota de asemenea că a aflat „din cercuri militare ruse serioase că zilele acestea au sosit foarte mulți bolșevici în Iași. Parte din ei merg mai departe pe front, iar parte rămîn la Iași și lucrează pe lîngă organizațiunile democratice din Iași" [38].

În zilele imediat următoare Revoluției Socialiste, în Moldova s-a creat o situație deosebită care a durat pînă în februarie 1918 cînd trupele ruse s-au retras din Moldova. „Pături largi ale poporului sprijineau pe soldații ruși împotriva agresiunii guvernului burghezo-moșieresc. Soldații ruși, răspunzînd intervenției guvernului romîn, sprijineau luptele maselor populare din Moldova" [39].

După încheierea armistițiului și trecerea celor două armate ruse de pe frontul romîn de partea bolșevicilor, guvernul romîn a trecut la represiuni, ordonînd, în mai multe localități din Moldova împiedicarea circulației după ora 9 seara [40] și chiar dezarmarea ostașilor ruși. În luna decembrie, o delegație a Rumcerodului este trimisă la Iași pentru a cere generalului Presan să înceteze politica de provocări. Generalul răspunde însă că „ordinul de dezarmare a armatei ruse va fi menținut" [41]. Aceasta era începutul atacului împotriva Revoluției Socialiste, atac care, cu sprijinul imperialiștilor străini, va continua cu atacarea orășelului Leova de dincolo de Prut, în decembrie 1917 și cu cotropirea Basarabiei în ianuarie 1918.

Din Iași au început firele complotului împotriva Statului Sovietic, complot organizat de diplomații imperialiști acreditați pe lîngă guvernul romîn care s-au grăbit să-i ofere credite și alte posibilități în vederea organizării campaniei antisovietice. Saint-Aulaire, ministrul francez, Wopika, ministrul american, precum și ministrul englez au lucrat cu febrilitate pentru a împinge guvernul romîn să intre în înțelegere cu naționaliștii ucraineni, pentru a pregăti împreună intervenția împotriva Puterii Sovietice. Pentru aceasta Wopika, diplomatul american promite guvernului romîn un credit de 20.000.000 de dolari.

Masele populare, în frunte cu elementele revoluționare se ridică împotriva acestor uneltiri, încercînd să stabilească legătura cu militanții revoluționari din teritoriul ocupat de nemți. Astfel, un delegat al Comitetului de acțiune social-democrat pleacă în teritoriul ocupat pentru a lua legătura cu Comitetul ilegal de acțiune în vederea schimbului de materiale și a răspîndirii acestora în întreaga țară.

În felul acesta se pun bazele unificării mișcării muncitorești revoluționare. Perioada noiembrie 1917 — februarie 1918 se caracterizează prin acțiuni deschise întreprinse de muncitorimea condusă de grupurile revoluționare împotriva salariilor de mizerie și a condițiilor insuportabile de trai.

Combătînd atitudinea reformiștilor care preconizau calea memoriilor, întrebuințată încă înainte de război, elementele revoluționare îndemnau deschis la organizarea acțiunilor largi de masă, a luptelor hotărîte pentru revendicări. În luna decembrie 1917 are loc prima grevă din timpul războiului organizată

38) Loc. cit., Dosar nr. 5932, fond. 56, fila 188.
39) V. Liveanu, *op. cit.*, p. 169.
40) A.I.I.P., Dosar nr. 4, fond. 1, fila 15.
41) Loc. cit., p. 18.

de muncitorii ceferiști din Moldova care paralizează toate transporturile împiedicînd în felul acesta intervenția militară împotriva Statului Sovietic pe care guvernul reacționar romîn o pregătea.

Mișcarea grevistă a ceferiștilor a dus la anularea legii care împiedica organizarea în sindicate și a influențat muncitorii altor sectoare pentru a porni lupta în vederea satisfacerii revendicărilor lor.

Muncitorii greviști își impun delegați pentru tratative iar aceste delegații ale muncitorilor au constituit embrionul viitoarelor consilii muncitorești.

Acțiunile muncitorești au contribuit la trezirea spiritului de luptă al țărănimii muncitoare, al ostașilor care nu erau decît muncitori și țărani îmbrăcați în haine militare.

Masele țărănești erau nemulțumite de rechiziții, de munca obligatorie pe pămînturile moșierești, de diferite corvezi și obligațiuni pentru armată. În urma difuzării de către ostașii ruși și militanții revoluționari romîni a „Decretului asupra pămîntului", decret semnat de Lenin, masele țărănești au înțeles mai bine scopul luptei lor și au intensificat acțiunile împotriva asupririi moșierimii.

Numeroase sînt împotrivirile țăranilor rămași acasă și a femeilor celor plecați pe front împotriva abuzurilor jandarmilor.

Așa se semnalează împotriviri față de jandarmii care veneau pentru rechiziții sau pentru a scoate țăranii la muncă obligatorie pe moșiile boierești, în numeroase sate din Moldova dintre care amintim: Bogdănești—Cucuteni (raionul Iași) [42], Fîntînele—Focuri (raionul Iași) [43], Hoceni—Fălciu (raionul Iași) [44], Muntenii de Jos (raionul Vaslui) [45], Mesteacăn—Neamț (raionul Roman) [46], Tudora (raionul Botoșani) [47], Mihăileni (raionul Dorohoi) [48].

Soldații ruși, în majoritatea lor țărani îmbrăcați în haine soldățești, nu numai că distribuiau „Decretul asupra pămîntului", și manifeste revoluționare romînești, dar au trecut și la apărarea țăranilor și a femeilor acestora împotriva abuzurilor jandarmilor. Astfel compania de jandarmi rurali din Iași raportează că „jandarmii postului Copou nu pot executa diferite ordine ce primesc, din cauza soldaților ruși din regimentul 18 cazaci ce sînt cantonați în comuna Copou, nelăsîndu-i a scoate femeile la muncile agricole" [49].

Manifestațiile de împotrivire a țăranilor iau forme violente mergînd pînă la alungarea primarilor și jandarmilor din comune, la atacarea conacelor boierești.

Puternice frămîntări au loc în rîndurile soldaților romîni, sătui de război, influențați de lupta soldaților ruși pentru pace.

„Decretul asupra păcii", încheierea armistițiului pe frontul romîn au avut o puternică influență în rîndurile ostașilor romîni.

---

42) A.S. Iași, Tr. 1883, op. 2160, dosar nr. 3907, fila 1.
43) Loc. cit., dosar nr. 2026, fila 5.
44) Loc. cit., dosar nr. 2157, fila 12.
45) Loc. cit., dosar nr. 2073, fila 13.
46) Loc. cit., dosar nr. 4754, fila 4.
47) Loc. cit., dosar nr. 4843, fila 4.
48) Loc. cit., dosar nr. 3970, fila 11.
49) A.I.I.P., Dosar nr. 5926, fond. 56, fila 114.

Oricîte măsuri au luat comandanţii armatei romîne de a împiedica fraternizarea pe front, ei nu au putut opri aceasta. Lupta împotriva războiului se manifesta nu numai prin fraternizări, ci şi prin nesupunerea la încorporare din partea tinerilor, prin nerespectarea ordinelor gradaţilor, prin dezertări, prin împotrivire faţă de agresiunea antisovietică.

Dar formele cele mai răspîndite de manifestare a împotrivirii faţă de războiul imperialist au luat-o manifestările şi plecările în masă în Rusia. După unele date ale siguranţei romîne, în Ucraina se aflau 25.000—30.000 de „dezertori"[50] iar la Odesa, spre sfîrşitul anului 1918 se aflau aproximativ 50.000 de „dezertori"[51].

Cei ce erau calificaţi drept „dezertori" răspund, în ziarul «Lupta», autorităţilor romîneşti, că dezertori sînt cei ce acceptă să lupte pentru interese străine, sînt cei care refuză să-şi apere bunurile şi libertatea lor. Nu pot fi consideraţi dezertori cei ce s-au scuturat de sub jugul robiei.

Formele de împotrivire faţă de războiul imperialist au mers pînă la revolta unor unităţi militare care se pronunţau deschis împotriva războiului.

Militanţii revoluţionari de la Odesa pun problema organizării batalioanelor revoluţionare romîne care să sprijine revoluţia rusă împotriva intervenţiei armate burghezo-moşiereşti. În acest scop s-au format, în ianuarie 1918, batalioanele revoluţionare romîneşti care au luptat alături de Armata Roşie împotriva contrarevoluţiei romîne ce cotropise Basarabia. Una din luptele importante a fost dată pentru apărarea oraşului Bender, în februarie 1918. „Pentru prima oară în istorie, forţelor armate ale burgheziei şi moşierimii romîne li s-au opus detaşamente înarmate organizate de muncitorii revoluţionari romîni"[52]. Batalioanele de revoluţionari romîni au luptat alături de Armata Roşie ajungînd pînă în Siberia.

Burghezia şi moşierimea, încheind armistiţiul cu puterile centrale, au primit în fapt consimţămîntul de a ataca tînăra Putere Sovietică pentru a nu se putea înfăptui ceea ce inspira teamă claselor dominante, luarea puterii de către clasa muncitoare. Ei îşi puneau speranţa în ocupanţii germani cu care împreună ar fi putut stăvili uriaşul avînt al maselor populare.

Reprezentanţii claselor stăpînitoare arătau deschis că în cazul unor frămîntări revoluţionare ale maselor „nu numai pacea cu Puterile Centrale ar fi o necesitate, dar salvarea noastră n-ar veni decît de la armata germană"[53].

Şi clasele stăpînitoare, adresîndu-se nemţilor, au permis trecerea trupelor austriace pe teritoriul Romîniei, pentru a da ajutor contrarevoluţionarilor albgardişti ucraineni împotriva Puterii Sovietice.

Lupta împotriva „legilor excepţionale" din timpul războiului, care interziceau organizarea şi grevele, acţiunile clasei muncitoare, ale ţărănimii şi ostaşilor au căpătat un pronunţat caracter politic, fapt care dovedea maturizarea clasei muncitoare, crearea unei situaţii revoluţionare, pornirea maselor

---

50) Aşa numea oligarhia romînă pe cei ce nu voiau să lupte pentru interesele ei.
51) V. Liveanu, *op. cit.*, p. 212—213.
52) *Idem*, p 217.
53) V. Cancicov, *Impresii şi păreri personale din timpul războiului Romîniei*, Buc., 1921, vol. II, p. 199.

muncitoare pe o nouă cale, calea avîntului revoluționar deschis de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

Toate acestea deschideau posibilitatea instaurării în Moldova, atunci centrul vieții politice romînești, pe teritoriul căreia se desfășurase o parte din revoluția rusă prin ostașii ruși, care au influențat masele muncitoare, a noii puteri populare.

Instaurarea puterii populare în Moldova ar fi avut o puternică influență asupra întregii țări. Iată de ce se temea burghezia și moșierimea romînă, care, în cîrdășie cu imperialiștii germani și ai Antantei au luat toate măsurile pentru a înăbuși germenii revoluției ce începuseră a se arăta pe pămîntul frămîntat al Moldovei.

În fața oricărei forme de protest a maselor împotriva samavolniciilor guvernului reacționar Marghiloman, acesta amenința muncitorii și țăranii din Moldova că va chema autoritățile nemțești. Era aceasta încă o dovadă a unirii intereselor burgheziei împotriva proletariatului și a maselor muncitoare care amintea de cîrdășia burgheziei franceze cu cea germană pentru înăbușirea luptei comunarzilor.

Nemaiputînd suporta condițiile mizere de viață, muncitorii din Moldova, influențați de munca grupurilor ilegale revoluționare au pornit deschis lupta împotriva oligarhiei. Astfel muncitorii ceferiști de la Iași, Pașcani, Galați, pornesc o grevă generală la 16 (29) martie 1918, ce s-a soldat cu victoria greviștilor. Aceasta este prima grevă generală de la izbucnirea războiului.

În aprilie declară grevă muncitorii din întreprinderile militare, la care se alătură și ceferiștii din Iași.

Mișcările greviste din lunile martie-aprilie, care au cuprins un mare număr de muncitori, au impus recunoașterea necesității activității legale a organizațiilor muncitorești, fapt care duce la reluarea activității organizațiilor social-democrate și a organizațiilor sindicale în mod legal. În rîndul demonstrațiilor pentru dreptul legal la organizare, trebuie menționată marea demonstrație de la 29 martie 1918. Pe lîngă faptul că a dat un nou avînt luptei pentru organizare sindicală, ea a deschis în același timp drumul spre un nou val de greve care au avut loc în întreaga lună mai.

Grevele erau însoțite de manifestații de protest în fața ministerelor și în împrejurimile Iașului.

Ceferiștii formulează pe lîngă revendicarea asupra demobilizării muncitorilor greviști, prezentată în prima grevă din martie, reducerea zilei de muncă la 9 ore.

În urma luptelor duse de ceferiști legea care interzicea dreptul de organizare este înlăturată în fapt prin reînființarea sindicatului C.F.R. din Iași, care avea să organizeze întreaga muncitorime ceferistă din Moldova. Astfel, la scurt timp după aceasta, are loc înființarea sindicatelor ceferiștilor în alte orașe ale Moldovei.

Reformiștii din conducerea organizațiilor sindicale au căutat să imprime acestora tactica căii legale, adică supunerea față de legalitatea burgheză, în timp ce elementele revoluționare au chemat la lupta deschisă, au ajutat la

organizarea grupelor, au protestat atunci cînd greviştii au fost arestaţi sub învinuirea de instigaţie [54].

În urma grevei ceferiştilor din 25 mai — 7 iunie guvernul a hotărît demobilizarea muncitorilor mobilizaţi pe loc nu numai de la C.F.R., ci din toate sectoarele de activitate.

Demobilizarea muncitorilor şi reorganizarea legală erau cele mai importante succese obţinute pînă acum. După un alt şir de greve ale muncitorilor din diferite sectoare de muncă are loc o puternică grevă a muncitorilor tipografi din Iaşi, care impune guvernului *recunoaşterea zilei de muncă de 8 ore.*

Muncitorimea din Moldova, încurajată de succesele obţinute sub îndrumarea elementelor revoluţionare, porneşte pe calea luptelor deschise. În august începe un nou val de greve organizate de detaşamentul de frunte al muncitorimii, ceferiştii. Cu toate că împotriva ceferiştilor au fost trimise trupe, greviştii nu au cedat, fiind încurajaţi prin manifeste ilegale, redactate de grupurile revoluţionare, să reziste. Greva ceferiştilor la care s-au alăturat şi muncitorii altor întreprinderi din Moldova se termină cu victoria parţială — reducerea zilei de muncă la 9 ore, recunoaşterea delegaţiilor de muncitori.

Încurajaţi de succesele muncitorilor, ţăranii pornesc lupta trecînd de la nesupunerea la lucru pe moşiile boiereşti, la ocuparea cu forţa a pămînturilor moşiereşti, la formularea cererii cu privire la împărţirea fără plată a moşiilor.

În diferite judeţe din Moldova ca Iaşi, Vaslui, Roman [55], se semnalează împotrivire faţă de legea muncii obligatorii. Ţăranii lăsaţi la vatră erau îndîrjiţi nu numai împotriva moşierilor, care se îmbogăţiseră în timpul războiului din exploatarea familiilor lor, ci şi împotriva chiaburilor şi jandarmilor care-i apărau pe moşieri [56].

O puternică mişcare a ţăranilor are loc împotriva cantonării mai departe a unităţilor militare la sate, împotriva abuzurilor ofiţerilor şi a gradaţilor. Aceasta s-a soldat cu retragerea unităţilor militare de la sate.

Grevele muncitoreşti, acţiunile deschise de împotrivire a ţărănimii au avut ecou în rîndurile funcţionarilor şi intelectualilor, care şi-au unit protestul lor împotriva guvernului reacţionar romîn. Astfel funcţionarii administraţiilor financiare, ai P.T.T., ai diferitelor servicii comunale, ai justiţiei, prezintă memorii guvernului cerînd mărirea salariilor, asigurarea dreptului la muncă etc. Frămîntări au loc şi în rîndul meseriaşilor care cer reducerea impozitelor, scutirea de datorii, etc.

Invalizii din Iaşi se pregăteau să organizeze cu cei din celelalte oraşe ale Moldovei un „marş al invalizilor" pentru a cere dreptul la pensii.

Intelectualii încep organizarea în sindicate. La Iaşi se constituie un sindicat al medicilor şi o asociaţie a inginerilor [57].

---

54) *Documente...*, p. 65.
55) A.S. Iaşi, Tr. 1883, op. 2160, dosar 1605, fila 3.
56) Loc. cit., dosar nr. 1384, fila 6.
57) «Social-democraţia» din 27 iunie 1918.

Puternice mişcări au loc în rîndurile soldaţilor, care sub influenţa grupurilor revoluţionare cereau formarea sovietelor de soldaţi. Ei pornesc o susţinută campanie pentru demobilizare [58].

Ceea ce caracterizează perioada martie-octombrie 1918 este faptul că grevele muncitorilor au influenţat acţiunile ţăranilor, funcţionarilor, meseriaşilor, intelectualilor care s-au ridicat cu hotărîre împotriva guvernanţilor ce sărăciseră ţara şi aruncaseră masele muncitoare în cea mai neagră sărăcie. Toate acestea dovedeau creşterea stării de spirit revoluţionare, accentuarea unei situaţii revoluţionare în ţară.

Organizaţiile muncitoreşti din Moldova, datorită puternicii influenţe a Revoluţiei Socialiste din Octombrie, au impus autorităţilor romîneşti recunoaşterea activităţii legale a organizaţiilor social-democrate, a sindicatelor. În luna mai 1918 apare la Iaşi ziarul «Social-democraţia» iar pînă în toamnă unele organizaţii social-democrate îşi reiau activitatea.

Am văzut mai sus că în Moldova activau atît organizaţiile legale, cît şi grupurile ilegale care militau cu hotărîre împotriva regimului burghezo-moşieresc, organizînd şi îndrumînd lupta maselor muncitoare.

În Muntenia şi Oltenia ocupanţii nemţi au fost siliţi, sub presiunea maselor, să accepte activitatea unor sindicate. Aici, ca şi înainte de război, predominau centriştii, în timp ce în Moldova dominau în organizaţiile social-democrate elemente de dreapta în frunte cu Sion, Ghelerter. Aceştia acaparaseră conducerea organizaţiei din Iaşi profitînd de faptul că elementele revoluţionare, fie că fuseseră suprimate de teroarea regimului burghezo-moşieresc (Max Vexler), fie că, grupîndu-se în „Comitetul de acţiune social-democrat romîn" de la Odessa n-au mai putut să se întoarcă în ţară după intrarea, în Ucraina, a armatelor intervenţioniste austro-germane.

Afirmîndu-se deschis împotriva schimbării programului şi tacticii partidului, oportuniştii social-democraţi din Moldova militau deschis împotriva grupurilor revoluţionare sprijinind în fapt burghezia şi moşierimea romînă contrarevoluţionară.

Astfel ei au încercat în iulie 1918, sprijiniţi de guvernul reacţionar al lui Marghiloman, să organizeze un congres regional al mişcării socialiste şi sindicale din Moldova pentru a impune vechea tactică şi programul oportunist dinainte de război.

Situîndu-se pe poziţia revendicărilor generale şi a reformelor, comitetul ales se considera unicul reprezentant al mişcării muncitoreşti din Moldova şi chiar a întregii mişcări muncitoreşti din ţară pînă la întrunirea unui congres general.

Grupul revoluţionar ilegal din Iaşi demască manevrele scizioniste ale liderilor oportunişti şi acţionează pentru a imprima luptei împotriva burgheziei un caracter tot mai combativ, mai revoluţionar. Avînd sprijinul multor muncitori înaintaţi, grupul revoluţionar reuşeşte, în urma unei susţinute activităţi, să situeze organizaţia de tineret din Iaşi pe poziţii revoluţionare. În

58) *Documente...*, p. 54.

faţa acestei situaţii se făcea simţită necesitatea unirii acţiunilor organizaţiilor revoluţionare din Moldova cu cele din teritoriul ocupat.

Pentru coordonarea activităţii refugiaţilor romîni din Rusia care erau răspîndiţi în toate oraşele s-a înfiinţat în luna iulie 1918 „Comitetul comunist revoluţionar romîn" de la Moscova. Acesta a început a trimite mai multe mesaje mişcării muncitoreşti din Romînia indicînd calea ce trebuie urmată şi insistînd asupra necesităţii creării unui partid marxist-leninist... „Trebuie precizată. . . noua tactică a mişcării noastre, iar elementele care nu vor fi de acord cu noua tactică nu trebuie primite în partid" [59], se arăta într-unul din mesaje, iar mai departe se spunea: „în două cuvinte, modificarea tacticii şi programului nostru poate fi rezumată astfel: Partidul Comunist Romîn trece de la lupta pentru reforme la perioada de realizare a socialismului, la perioada revoluţiei sociale" [60].

„Comitetul comunist revoluţionar romîn" a iniţiat tipărirea unei colecţii intitulată „Biblioteca comunistă" ce avea drept scop publicarea operelor „luptătorilor şi scriitorilor revoluţiei proletare ruse, pentru a dovedi că, printr-un partid şi puternice organizaţii de clasă, clasa muncitoare din orice ţară poate să cucerească puterea politică" [61]. El chema deschis organizaţiile revoluţionare la lupta pentru răsturnarea oligarhiei romîne şi [redacted] dictaturii proletariatului şi ţăranilor săraci în Romînia. „Comitetul comunist revoluţionar romîn" tipărea la tipografia Băncii Naţionale Romîne, evacuată la Moscova, manifeste şi lucrări ale conducătorilor revoluţiei ruse pe care apoi, le trimitea clandestin în Romînia. Printre lucrările lui Lenin traduse şi care urmau să fie tipărite cităm: *Statul şi revoluţia, Dictatura proletariatului şi renegatul Kautsky, Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului, Problema agrară în Rusia, Cuvîntări la Congresele P.M.S.D.R., Karl Marx (scurtă schiţă biografică şi expunere a marxismului)* etc., etc. [62].

Toate manifestele editate demascau crimele burgheziei romîne care colaborînd cu imperialiştii, fie nemţi, francezi sau englezi adîncea şi mai mult mizeria maselor. În manifestele redactate după încheierea păcii de la Buftea, considerată pe drept cuvînt de către grupurile revoluţionare ca o pace imperialistă de ambele părţi se spunea: „Singurii care au făcut pacea sînt ruşii... Pacea trebuie să fie pacea popoarelor, pacea încheiată de popoarele dezrobite. O pace încheiată de burghezo-capitalişti ar fi un armistiţiu, un răgaz pentru pregătirea altui măcel" [63].

Cerîndu-se o delegaţie oficială din ţară pentru o conferinţă comună la Moscova cu „Comitetul comunist revoluţionar romîn", aceasta a plecat în octombrie la Moscova. În trecere pe la Iaşi delegaţia a căutat să ia legătura cu elementele revoluţionare în vederea reorganizării mişcării muncitoreşti în Moldova. Dar, datorită împotrivirii elementelor oportuniste din conducerea organizaţiei din Iaşi, acest lucru nu s-a putut realiza în întregime.

---

59) A.I.I.P.,Dosar nr. 4, fond. 1, fila 49.
60) Ibidem.
61) *Documente*. . ., p. 105—106.
62) A.I.I.P., Dosar nr. 4, fond. 1, fila 52.
63) *Documente*. . ., p. 86—87.

Cu toate acestea grupul revoluţionar ilegal din Iaşi, aşa cum am văzut mai sus, a condus acţiunile revoluţionare ale proletariatului şi ale maselor muncitoare din Moldova.

Conferinţa care s-a ţinut la Moscova, în octombrie 1918, a pus problema coordonării întregii activităţi revoluţionare din România, a ridicat problema creării unui partid revoluţionar, comunist, al cărui program şi tactică să fie radical deosebite de programul şi tactica social-democraţilor. Ea a marcat un pas hotărîtor în transformarea grupurilor revoluţionare din toată ţara în *grupuri comuniste.*

Grupurile comuniste, cu toate neclarităţile pe care le mai aveau în unele probleme importante, cu toată moştenirea social-democrată şi manifestările stîngiste, inerente începutului mişcării comuniste, cu toate lipsurile în ceea ce priveşte organizarea, au marele merit că, situîndu-se pe poziţiile adoptării fără rezerve a principiului dictaturii proletariatului, au militat cu hotărîre, alături de elementele revoluţionare din aripa de stînga a partidului socialist, pentru crearea partidului marxist-leninist a clasei muncitoare din ţara noastră — *Partidul Comunist din România.*

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОДЪЁМА МАССОВОГО РЕВОЛЮЦИОННОГО РАБОЧЕГО ДВИЖЕННИЯ МОЛДАВИИ 1917, 1918 ГОДОВ

Краткое содержание

На основе исторических документов, автор показал широкую картину тяжёлого положения рабочих масс буржуазно-помещичьей Румынии, обострённого мировой войной и отступлением в Молдавии. Первая мировая война крайне углубила все противоречия румынского общества, а это содействовало усилению ненависти и возмущения масс против буржуазнопомещичьего режима.

Город Яссы своими ограничёнными возможностями провинциальной столицы должен был теперь, в очень тяжёлых условиях, соответствовать потребностям государственной столицы. В сёлах всей Молдавии царствовало отчаяние и недовольствие против насильных реквизиций и произвола буржуазно-помещичьих чиновников.

Яркий пример борьбы русского пролетарията и крестьянства, свергнувших царизм победой Великой Октябрьской Социалистической Революций вдохновил в борьбе рабочие массы нашей страны.

Выявляя согласие и симпатию народных масс, во главе которых находились революционные элементы, к Октябрьской революции, автор разоблачает одновременно предательские действия раскольных социал-демократов правого крыла-противников революционных действий.

Западная дипломатия всеми средствами стремилась с помощью реакционного румынского правительства подготовить антисоветскую интервенцию; это усиливало преследование революционных элементов, которые всётаки смогли организовать демонстрации и забастовки, в результате которых рабочие добились признания профсоюзов, организаторских прав и рабочего восьмичасового дня и т. д.

В работе показывается также влияние рабочего движения в рядах крестиянства, интелигенции, служащих и ремесленников, которые под воздействием революционных элементов начинают вступления с предъявлением своих требований.

Борьба против буржуазно-помещичьего режима перешла уже грань экономических требований. Передовые революционные элементы предъявляют теперь требования политического характера. Это показало зрелость рабочего класса, существование революционного положения в стране и движение масс по пути, указанному Октябрьской Социалистической Революцией.

Всё это привело к тому, что революционные элементы левого крыла старой социал-демократической партии вместе с коммунистическими группами усиливали борьбу за создание марксистско-ленинской партии рабочего класса нашей страны — *Румынской Коммунистическои Партии.*

QUELQUES ASPECTS DE L'ESSOR DU MOUVEMENT RÉVOLUTIONNAIRE DES MASSES OUVRIÈRES PENDANT LES ANNÉES 1917, 1918

Résumé

En s'appuyant sur les documents de l'époque, l'auteur a minutieusement dépeint le tableau de la situation extrêmement difficile des masses populaires de la Roumanie bourgeoise féodale, situation qui s'était empirée à cause de la guerre mondiale impérialiste et du repliement des autorités et de la population en Moldavie. La première guerre mondiale a aiguisé au maximum les contradictions de la société roumaine, ce qui a agrandi le mécontentement des masses contre le régime des bourgeois et des boyards.

La ville de Jassy qui n'avait que les possibilités d'une capitale de province et celles-ci encore réduites, devait assurer dans ces conditions particulièrement difficiles le rôle de capitale du pays.

Dans les villages de Moldavie régnaient le désespoir et le mécontentement envers les réquisitions et les abus des employés du régime bourgeois féodal.

L'exemple stimulant de la lutte du prolétariat et de la paysannerie russes qui ont renversé le tzarisme, la victoire de la Révolution Socialiste d'Octobre ont reanimé la lutte des masses ouvrières de notre pays.

En insistant sur l'adhésion et la sympathie des masses, les éléments révolutionnaires en tête, pour la Révolution d'Octobre, l'auteur a dévoilé du même coup l'activité de trahison et de scission entretenue par l'aile de droite des sociaux-démocrates.

La diplomatie occidentale et le gouvernement réactionnaire roumain se préparaient à organiser l'intervention contre l'État Soviétique par tous les moyens possibles, ce qui a abouti à l'intensification des actions terroristes dirigées contre les éléments révolutionnaires.

Et pourtant, ces éléments-là ont réussi à organiser des grèves et des démonstrations à la suite desquelles on a obtenu la reconnaissance de l'activité

légale des syndicats, le droit de s'organiser, le jour de travail de huit heures, etc...

On relève dans le travail l'influence exercée par les luttes révolutionnaires des travailleurs dans les rangs des paysans, des employés, des artisans, qui, dirigés par les éléments révolutionnaires, luttaient eux-aussi pour les droits élémentaires.

La lutte contre le régime bougeois féodal roumain a dépassé les limites des actions à caractère économique. Le fait que les revendications des combattants révolutionnaires avaient un caractère nettement politique est de nature à démontrer le haut degré de la conscience des masses ouvrières, l'existence d'une situation révolutionnaire dans le pays et l'orientation des masses dans la voie indiquée par la Révolution Socialiste d'Octobre.

Tout cela démontrait que les éléments révolutionnaires de l'aile gauche de l'ancien parti social-démocrate et les groupements communistes avaient intensifié la lutte pour la création d'un parti marxiste-léniniste de la classe ouvrière de notre pays — *la Parti Communiste Roumain.*